

GÖYÇAY: QƏDİM TÜRK ELİNİN MÜASİRLİK ƏZƏMƏTİ

Təssüflənsəm də açıqlamaq istəmədiyim bir səbəbə görə bunları yazmayacağdım. Ancaq bir neçə hələ də yaddaşlarda qalan telefon zəngləri, həm də unudulmayan və unudulmayanlar (...ah zalım dostlar, zalım qardaşlar...- Vəqif Cəbrayılzadə), ziyalı dostların təəccüb dolu sualları... Bu rayondan söz düşəndə nə vaxta qədər nardan-nardan bəhs edən sujetlərə baxmaq olar ki? Daha az qala bütün dünyaya məlumdur ki, Göyçay həm də elə nar deməkdir.

Şəhərin, eləcə də əksər kəndlərin son illər sürətli inkişafı, özünəməxsus bir gözəlliklə modernləşməsi fonunda tarixə də ekskurs edilə bilər. Eyni zamanda bir məqama da xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: Əfsanəvi Ali Baş Komandanımız İlahəm Əliyevin həm siyasi, həm də hərbi taktikaları ilə Qarabağın tam azad edilməsi və burada aparılan böyük quruculuq işlərinin uğurlu tendensiyası respublikamızın hər yerində olduğu kimi göyçaylılarda da böyük ruh yüksəkliyi yaratmışdır. Vətəni, şəhəri, kəndini, el obasını ürkədən sevmək şirin duyduğulardır həm də.

Mən əvvəl də xatırlatmışam: Bu kiçik, ancaq adı böyük olan rayondan söz düşəndə Göyçay şəhərinin tarixindən, yaşından da söhbət açılır. Bir neçə qədim binanın, eləcə 1901-ci ildə tikilən məscidin, "Yer hamamı" deyilən qurğunun tarixi abidə kimi təqdimatından sonra belə məlum olur ki, Göyçay şəhərinin yaşayış məskəni kimi mövcudluğu uzaq başı 220 ilə gedib çıxır. Doğrudur tələsikliklərdən və Elxan Süleymanovun inam və etibarından istifadə edilməklə heç də gözələnən nəticə verməyən "Göyçay ensklopediyası"nda bəzi tarixi faktlar öz qiymətini ala bilməmişdir. Bütün bun-

ra baxmayaraq təəssüf ki, Göyçay layiqli şəkildə öyrənilib təbliğ edilməmişdir. Tarix bəzən əldə yazılı mənbə olmadan da belə dövr və məkanla uyğunlaşdırılaraq bəşəriyyətə həqiqətə və reallığa yaxın olanı çatdırmalıdır. Ancaq şəhərin yaşını 220, ən qədim kəndlərinin isə yaşını 400-500 il civarında müəyyənləşdirən diletant şəxslərin vətəndaşlıq mövqeyinə şübhə ilə yanaşmalı olursan. Tarixçilərin, arxeoloqların məsuliyyətini mən də öz üzərimə götürmək fikrində deyiləm. Ancaq bəzi fakt və məlumatlar tarixi və intuiitiv yanaşma tələb edir ki, bunlarsız mümkün olmur.

Əvvəlcə elə Göyçay şəhərinin özündən başlayaq. Bu şəhər əsasən, Göyçay çayının sağ sahilindən genişlənərək böyüyüb indiki görkə-

mini alıb. Əsl şəhər quruluşu planlı paralel küçələr çaydan təxminən 400-500 metr kənarda formalaşır. Bu həqiqətən 200 ildən bərinin inkişafıdır. Bəs bundan əvvəl buralarda yaşayış olmayıbmi? Olub. Hələ ən yaxın tarixi götürsək qədim Alban dövlətinin mövcudluğu illərinə gedib çıxır. Bir neçə fakt bunu sübut edir. Göyçay çayının sağ-sol dağ silsilələrindən genişliyə - ucsuz-bucaqsız düzənliyə çıxdığı ərazinin başlanğıcında böyük bir qəbiristanlığın qalıqları vardı. Başqa bir qəbiristanlığın qalıqları isə indiki şəhər ərazisinin Ağdaş rayonu istiqamə-

tindəki qurtaracağına 150-200 metrliyində 45-50 il bundan əvvəllərə kimi dururdu. İndi heç biri yoxdu. Qalıqlar torpaq altındadır. Çayın sahilə yaxın son dağ silsiləsinin düzərarana açıldığı yerdə əsrlərdən bəri mövcud olan qəbiristanlıq və onun qalıqları burada sahil boyu yerləşən kiçik bir şəhərin tarixçisini təsdiqləyir. İnsanlar qədim dövrlərdə yaşayış məskənlərini ilkin olaraq suya yaxın yerlərdən seçiblər. Bunsuz qurmaq və yaşamaq mümkün deyildi. Şirvanda ən əlverişli ərazilərdən biri də məhz bu yerlər olub.

...Göyçay çayı kənarında 4 km məsafə boyu kiçik bir şəhərin hələ orta əsrlərdən mövcudluğu dəqiqdir. Bu şəhər Alban dövlətinin təşəkkül dövründə müəyyən inkişafda olub. Paytaxt Qəbələyə əlverişli yolla buradan keçirdi. Çay kənarı və Əlvən dərəsi ilə. Sözsüz ki, Qəbələyə uzaq ellərdən gələnlər az deyildi. Tacirlər və başqa yolçular dağlara qalxmazdan qabaq istirahət edib güc toplamaq idilər. Bax onda indiki Göyçayın həmin ərazisindəki kiçik şəhərin karvansarayları, bu şəhərdə yaşayıb çalışan dəmirçilər, nalbəndlər və başqa sənətkarlar kara gəlirdi. Bağbağatlı Göyçay kəndlərinin meyvələri, digər ərzaq məhsulları bu şəhərdə satılırdı, burada olmayan mallara dəyişdirilirdi. Böyük tikililəri və qurğuları olmasa da bura qaynar bir şəhər idi.

Göyçay o zaman bir növ qədim Alban dövlətinin paytaxtı Qəbələnin forpostu olub.

O biri qəbiristanlıqdan götürülüb indi Göyçay rayon ölkəşünaslıq muzeyində çox az bir qismdə saxlanılan eksponatların da yaşı islamdan öncəki dövrləri əhatə edir.

Burası belə.

Göyçayın Qaraman (Karaman), Ləkçiplaq, Qarabaqqal, Çayarxı, Qaraxıdır, Alpout, Bəydövül və başqa qədim kəndlərinin yaşı 400-500

yox ən azı 1500-1700 ildir. Mistika arxasınca düşməmişəm. Ancaq bütün bunlar da elə-belə göyden düşməyib.

Söz Vətəndən, Vətən tarixindən başlayanda da çox məsuliyyətli olmalıyıq. İndi də sovet dövrü deyil ki, akademik İqrar Əliyevin fars-rus modeli "Azərbaycan tarixi" kitabından kənara çıxma bilməyək.

...Yenidən bu günlərimizi yaşayaq. Artıq hər bir sakinə belə bir fikir və inam formalaşır ki, rayon bütün istiqamətlər üzrə düzgün yolda, gözəl inkişafdadır. Rayon rəhbərliyi təkcə şəhərin daha abadlaşdırmağa gözlənməsi ilə kifayətlənir. Baxmayaraq ki, Göyçay Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Natiq Ağayevin sakinlərlə məsləhətli tədbirləri olduqca effektiv təsir bağışlayır. Təmizlik, səliqə-səhman, nizam-intizam, qonaqpərvərlik və digər vacib xüsusiyyətlər rayon rəhbərinin intensiv fəaliyyəti ilə yanaşı, çoxcaqlı zövq balansını da müəyyənləşdirir.

Bütün bunlar digər məsələlərə də təsir edir. Hər yerdə işgüzarlıq, hər yerdə şəffaflıq, sakinlərlə münəzəm təmasların effektivliyi, cinayət-karlığa qarşı mübarizədə uğurlar...

Əlbəttə, həyatımızın, zamanın belə bir gedişatı öz qiymətini layiqli şəkildə almalı, tarixin bir parçasına çevrilməlidir. Yüzlərlə vaxt keçəcək. Bu gün Göyçay şəhərinin 100-150 yaşlı çinarları 500-600 yaşında olacaq. Küçə və

meydanlar, park və binalar daha da gözəlləşəcək. Gələcək nəsillər daha xoşbəxt və firavan yaşayacaqlar. Göyçayın bu günü və xoş gələcəyi üçün can qoyan insanların da adları gözəl hisslərlə xatırlanacaq. Tariximiz gələcəyə ən düzgün və ədalətli bir yolla çıxacaq.